

Arhitektura

O mobiljarju

Konec.

Če narišem polico za perilo, eno za prte, prtiče itd., predale za spodnjo obleko, nogavice itd., polico za obutev in eno za pokrivala in če narišem še predel z moško in enega z žensko obleko za obešalnik, je nešteto vse.

Ti predmeti, ki so stalno v rabi, so vsebina polic, predalov in predelov.

Shrambe za te predmete, ki so vsi neke ustaljene oblike, so dobile tekom preskušanj zadnjih 20 let prav določene dimenzije. (75 cm širine in 57½ do 50 cm globine ali 150 × 75 lica in 57½ do 75 cm globine. Globina je odvisna od različne notranje ureditve teh shramb).

Taka enotna mera ustvarja red v konstruktivnem, arhitektonškem, ekonomskem in industrijskem smislu.

Bilo bi pametno, industrijsko in v serijah izdelovati take „shrambe“, ki bi bile na prodaj v vseh večjih trgovinah, dostopne za vsakogar, ki misli urediti svoje stanovanje, in na razpolago arhitektu, ki bi šele z njimi ustvarjal prostore.

Zasebnik jih bo namestil ob stene svojih sob ali pa bo z njimi sestavil nove predelne stene v polni ali pa polovični višini svojega stanovanja.

Arhitekt pa bo take shrambe namestil v zidovju svojih bodočih zgradb.

Preostane oprema, pravzaprav inštalacija notranjščine teh shramb. Takale shramba se da opremiti kakor običajne pisarniške omare kar najbolj preprosto, lahko pa tudi z največjo rafiniranostjo in razkošjem.

Tudi take notranje opreme bi si vsakdo lahko kupil v trgovinah.

Tik pred prihodom stanovalca v izgrajeno hišo, bi to opremo ustrezno njenemu namenu montirali po „shrambah“. Naposled bi namestili še zapore in krila pri teh shrambah v steni: Drseče pomične plošče iz kovine, vezanega lesa, marmorja, stekla itd.

Tu se bodo razodevali okusi, skromnost, razkošje, duhovitost.

Ko pa bomo hiše gradili iz samega suhega materijala, bo postal ta način v opremi mobiljarja in z njim naših stanovanj še bolj sproščen.

Poskusimo si predstavljati novo stanovanje. Vsak prostor ima svojo najmanjšo, a zadostno razsežnost. Njegovo osvetljenje (skozi dolgo okno) je brezhibno. Njegova oblika ustreza njegovemu namenu. Vrata se odpirajo tako, da je gibanje po stanovanju ugodno.

V spalnici, knjižnici, dnevni sobi, v pripravljalni in v kuhinji, povsod z enim gibom dvigaš ali spuščáš zaporna krilca, zasloni drse; izza njih se kažejo predeli, ki so prilagodeni svoji vsebini. Vsak predmet ima svoje mesto — kot v tabernaklju.

Pravkar je iz notranjosti predela na kroglicah pridrselo vešalce: pred seboj imaš razprostrte svoje obleke itd.

Pohištva umetnih mizarjev torej ni več v hiši.

Potrj sem, ko mislim na toliko dobrih obrtnikov, vendar mislim, da se moramo v prvi vrsti prilagoditi novim pogojem sodobnega življenja.

O mizah.

Prihajam s predlogom, ki pove vse. Zakaj ne bi v svojem stanovanju razpostavili nekega števila standartnih mizic (dveh ali treh velikosti, ki se dajo zložiti druga v drugo), iz različne tvarine če hočete. Njihova konstruk-

cija iz jeklenih cevi omogoča avtomatično pritrditev mizne plošče na jekleno ogrodje nog. Miza za veliko kosilo ali pojedino je brz sestavljena. Sestavili bomo več miz, ki smo jih prenesli skozi vrata (ki so zaradi tega lahko znatno ožja kot dozdej) razstavljene. In sicer mizno ploščo pokonci stoječo, ostalo ogrodje nog pa zloženo. Vse gre z lahkoto. In kdo vas more potem prisiliti, da obedujete ravno v „jedilnici“?

In o stilih?

Povejmo novo nezaslišanost: stol je stroj za počivanje. Ne bomo govorili o „stilu“, v katerem — bolje bi bilo reči po katerem — naj počivamo; nasprotno opažamo, da je več načinov sedenja, ki se ravna po dnevnem času, po naših namerah, po položaju, ki ga imamo (in ki ga tekom večera menjamo tri do štirikrat) n. pr. v sprejemnici itd. Pri delu sedim „aktivno“: delovni stol naj bo tedaj mučilna priprava, ki me sijajno vzdržuje budnega. Pri kramljanju se v temle naslonjaču sedi prav dostojno in uljudno. Kadar bi rad prepričal s svojim vznešenim govorom, sedim „aktivno“. Kako mi pri tem pomaga tale visokonožna stolica. Kadar sem zamišljen in raztresen, sedem „na svojo zadnjico“ na tole nizko stolico iz turških stambulskih kavedijev, ki je le 55 cm visoka in ima 50 cm v premeru. Takole bi sedel ure in ure. In če nas je v majhnem salonu še manjše hiše 15 takih, ki smo prišli z namenom, ubijati čas, bo gospa vzela pač 15 takih stoličk iz kake shrambe, kjer so bile vtaknjene druga v drugo, da so zavzele manj prostora.

Mislím na Cowboya iz Far-Westá, kako sedi s pipo v ustih, z nogami oprtimi na kamin (višje od glave). To je popoln počitek.

Na naši šezlongi (konstrukter: Le Corbusier in Ch. Perrian, op. prev.) lahko zavzameš vse te lege. Vzdržuješ jo v zaželenem položaju le s svojo telesno težo. Brez sleherne priprave.

To je pravi stroj za počivanje.

(Plečnik je rekel o nekem stolu, ki je bil projektiran v njegovi šoli, da je podoben psu, ki se pripravlja na skok. Op. prev.)

Sodobna žena si je pristrigla lase. Oblike njenih nog so naši pogledi vajeni. Steznika ni več. „Etiketa“ je padla. Rodila se je na dvoru. Tam so smele sedeti le nekatere osebe in to na prav določen način. Potem je v XIX. stol. zakraljeval meščan in si je naročil neizmerno bolj izrezljane in pozlačene foteje, kot so jih imeli preje čistokrvni principi. „Lepega vedenja“ se je učil meščan — kralj v zavodih.

Danes nas vse to dolgočasi.

Odličén človek nikdar ne zgubi svoje odličnosti, niti na karnevalu. Glede tega smo si na jasnem.

Toda predvsem smo na tem, da bomo boljše sedeli.

Hiša pa se je očistila od nepotrebneга mobiljarja.

Imamo dovolj prostora in svetlobe. Kretamo se urno. In mogoče bomo, doma, v tej lagodni uri počitka celo o čem razmišljali!? In tu je dno: o čem razmišljati!

O sozvočju proporcij.

O pesmi o mehanizaciji sodobnega človeka.

Celo o kaki pesmi v stilih.

O glasbi.

O kipu.

O slíki.

O fotografiji.

Življenje je polno priložnosti, za zbiranje dragocenosti, ki bodo vredne razmišljanja.

O teje spljaki na morski obali.

O temle krasnem storžu.

O metuljih in hroščih.

O temle delcu stroja iz brušenega jekla.

O kosu rude.

O bogovih? Duh je, ki jih ustvarja s stvarmi na zemlji.

In o mobiljarju?

Ah da! Toda ime „mobiljar“ je izginilo. Nadomešča ga „oprema domačnosti“.

X.

Politični pregled

Borba za Pacifik

Spor za Pacifik postaja nov idol za evropsko politiko. Kakor je bilo „question d' Orient — vprašanje Orienta“ dvesto let klasično za umik evropske politike iz te ali one zadrege, tako naj sedaj borba za Pacifik nadomesti evropskim državljanom tisto romantiko, ki so jo pred stoletji vzbujale borbe za sveto deželo ali pa za Zlata vrata ob Bosporu.

Vendar pa pacifiški problem za evropsko politiko danes pravzaprav še ne obstoja. Uboga Evropa je bila v svojem svetovnem imperializmu tako šibka, da si niti iz Atlantika ni znala ustvariti političnega problema, kot si ga je antika ustvarila iz Sredozemskega morja. Zato je danes prav gotovo bolj izraz evropske zbegane romantike nego njenega racionalizma, če sedaj okoli Pacifika nastaja oni čar vablјivosti, ki ga za Evropeca dvajsetega stoletja ne more več pomeniti.

Ravnovesje okoli Pacifika je zelo izravnano in v doglednem času ne more izzvati nobenega konflikta. Vsa vzhodna obala je v rokah Severne Amerike, zapadna obala Pacifika pa je pravilno razdeljena med vse interese. Dejstvo, da ima Severna Amerika v rokah Filipine in Havajsko otočje, prav nič ne izpreminja ravnovesja, kajti Filipini so strateško za Ameriko nevzdržni, ker jih imajo v rokah Japonci s svojimi utrdбами na Karolinah; Havajsko otočje pa bi bilo vzdržljivo le takrat, če bi samo zase imelo brodovje, kot ga ima Japonska, kar pa je nemogoče. Tako pacifiški problem pravzaprav ne obstoji niti politično, še manj pa geopolitično. Obstoji pa takozvani indopacifiški politični problem, iz katerega sta Evropa in Amerika popolnoma izključeni, Rusija pa je kot azijska država udeležena v njem samo delno. Ta indopacifiški kompleks pa se organizira v enoto in se tako počasi postavlja v nasprotje i z evropskim i z ameriškim in počasi najbrž tudi z ruskim političnim programom.

I.

Gotovo je, da je izmed teh treh blokov evropski najbolj upoštevanja vreden. Saj že dvatisoč let šari s svetlimi tradicijami svoje kulture in civilizacije in s svojo na krščanstvu slonečo politično metafiziko znižuje hribe na levi in izravnava doline na desni. Višek tega razvoja je evropska politika dosegla v devetnajstem stoletju. Indopacifiški prostor je postal plen angleškega imperializma že zelo zgodaj; francoski imperializem se je v Indokini,